

TIESU PRAKSE

VIENS NOZIEGUMS – ATŠĶIRĪGI SODI

ALĪNA KALVIŠA, ZAB “SORAINEN” juriste
AGITA SPRŪDE, ZAB “SORAINEN” zvērināta advokāta palīgs

Vai situācija, kad par vienāda noziedzīgā nodarījuma izdarīšanu personām ar atšķirīgu finansiālo stāvokli piemēroti dažādi soda veidi, uzskatāma par pieļaujamu? Vai ar šādu atšķirību var pamatot smagāka soda piemērošanu? Šādus jautājumus Latvijas Republikas Augstākās tiesas Krimināllietu departaments vērtējis 31.05.2017. lēmumā lietā Nr.SKK-357/2017.

LIETAS BŪTĪBA

Lietā Nr.SKK-357/2017 kasācijas sūdzības iesniedzējs bija atzīts par vainīgu Krimināllikuma (KL) 221.panta 1.daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma – nelegāli izgatavotu (ražotu) alkoholisko dzērienu

realizācijas – izdarīšanā. Gan 1. instances, gan apelācijas instances tiesa kā sodu piemēroja brīvības atņemšanu. Persona iesniedza kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas lēmumu, norādot uz tā nepamatotību.

AT ANALĪZE

Kasācijas sūdzībā norādītos argumentus Latvijas Republikas Augstākā tiesa (AT) atzina par nepamatotiem, tomēr tās uzmanību piesaistīja 1. instances tiesas secinājums, ka brīvības atņemšanas sods šajā gadījumā nosakāms, jo alternatīvā – naudas – soda piemērošana neesot lietderīga tādēļ, ka apsūdzētajam nav pietiekami lielu ienākumu. Šim secinājumam piekrita arī apelācijas instances tiesa.

AT konstatēja, ka zemāko instanču tiesu secinājumi, kuros, nosakot piemērotāko soda veidu, ņemts vērā kasācijas sūdzības iesniedzēja mantiskais stāvoklis, uzskatāmi par kasācijas sūdzībā nenorādītu Kriminālprocesa likuma pārkāpumu. Tādēļ, lai gan kasācijas sūdzībā iekļautos argumentus AT uzskatīja par nepamatotiem, tā nolēma atzīt par nepieciešamu pārsniegt kasācijas sūdzībā izteikto prasību apjomu.

AT norādīja, ka zemāko instanču tiesu pamatojums

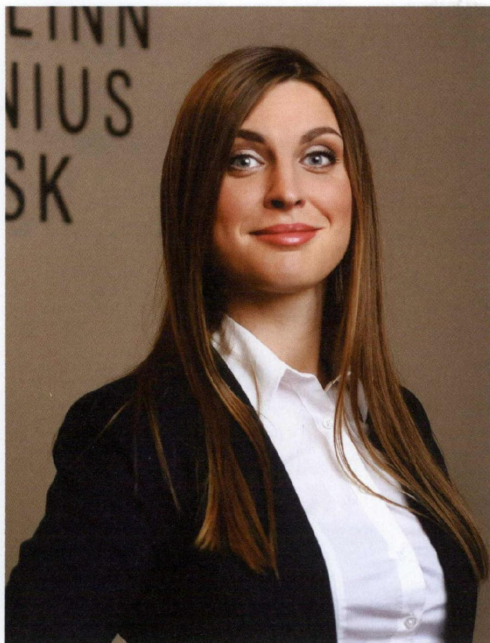
soda noteikšanai ir pretrunā KL 46.panta 2.daļai, kurā noteikts izsmeļošs soda veidu ietekmējošo apstākļu uzskaitījums. Proti, KL paredzēts, ka jāņem vērā šādi kritēriji:

- noziedzīgā nodarījuma raksturs;
- radītais kaitējums;
- vainīgā personība.

Kasācijas instances tiesa atsaucās uz AT praksē jau iepriekš nostiprināto atziņu, ka personas mantiskais stāvoklis nevar būt iemesls, lai naudas soda vietā tiesa personai piemērotu smagāku soda veidu. Piemēram, AT 29.04.2014. lēmums lietā Nr.SKK-150/2014, AT 22.06.2012. lēmums lietā Nr.SKK-127/2012.

AT norādīja, ka tikai tad, ja, pamatojoties uz likumā noteiktajiem kritērijiem, secināms, ka atbilstošākais piemērojamsais soda veids izskatāmajā lietā ir naudas sods, var vērtēt personas mantisko stāvokli, nosakot soda apmēru. Tādējādi AT atzina, ka personas mantiskais stāvoklis ir jāņem vērā, nosakot soda apmēru, nevis soda veidu.

TIESU PRAKSE

Alina Kalviša

Agita Sprūde

Papildus AT norādīja: tā kā 1. instances tiesa secinājusi, ka personai nav piemērojams naudas sods, jo apsūdzētajam nav pietiekamu ienākumu, savukārt piespiedu darbs nav piemērojams, jo apsūdzētais ir atzīts par darbnespējīgu, tad zemākās instances tiesas nav ņēmušas vērā arī KL 46.panta 4.daļu, kurā noteikts, ka par šādu noziedzīgo nodarījumu brīvības atņemšanas sods var tikt piemērots tikai tad, ja soda mērķis nav sasniegams, piemērojot kādu no vieglākajiem soda veidiem. KL noteiktie soda mērķi ir:

- aizsargāt sabiedrības drošību;
- atjaunot taisnīgumu;
- sodīt vainīgo personu par izdarīto noziedzīgo nodarījumu;
- resocializēt sodīto personu;
- panākt, lai notiesātais un citas personas pildītu likumus un atturētos no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas.

Vērtējot 1. instances tiesas motivāciju, AT secināja, ka vieglākos soda veidus tiesa nav piemērojusi nevis tādēļ, ka ar tiem nav iespējams sasniegt soda mērķi, bet gan tādēļ, ka tiesas ieskatā tos piemērot neesot iespējams. Līdz ar to AT pamatoti secināja, ka, nosakot sodu, zemākās instances tiesas nav ievērojušas KL 46.pantā noteikto kārtību, līdz ar to pieņēmušas nepareizu spriedumu.

Nemot vērā iepriekšminētos pārkāpumus, AT apelācijas instances lēmumu atcēla un nodeva lietu jaunai izskatīšanai daļā par noteikto sodu.

ATZIŅAS

Tādējādi AT atkārtoti sniegusi atbildi uz sprieduma analīzes ievaddaļā minētajiem jautājumiem, nosakot, ka personas finansiālais stāvoklis nedrīkst tikt ņemts vērā, lemjot par personai piemērojamo soda veidu, bet to var ņemt vērā, nosakot soda apmēru.

Soda izvēlei ir būtiska nozīme soda mērķa sasniegšanā un personu vienlīdzīgu tiesību nodrošināšanā, tādēļ secināms: tā kā AT minētās tēzes jāuzsver atkārtoti, ir nepieciešams veicināt zemāko instanču tiesu izpratni par ar soda noteikšanu saistīto KL normu piemērošanu. Īpaši jāņem vērā fakts, ka lielākā daļa lietu nenonāk kasācijas instances tiesā, kas nozīmē, ka ne vienmēr kāds norāda uz zemāko instanču tiesu kļūdām. Arī šajā konkrētajā lietā persona pati nebija pamanījusi KL normu pārkāpumus, un kasācijas instances tiesai bija iespēja iepazīties ar lietu un tos atklāt tikai tādēļ, ka persona bija iesniegusi ar citiem argumentiem pamatotu kasācijas sūdzību.

Visticamāk, nevienam nav patīkami iedomāties, ka, iespējams, arī šobrīd kāda persona izcieš sodu brīvības atņemšanas veidā, kamēr kāds cits par identisku noziedzīgu nodarījumu ir samaksājis naudas sodu pārsimt eiro apmērā un netraucēti bauda brīvību, ja vienīgais, kas šos 2 gadījumus ir padarījis atšķirīgus tiesas ieskatā, ir attiecīgo personu finansiālais stāvoklis.